

Anonymizovaná verze

Překlad

C-625/21 – 1

Věc C-625/21

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

8. října 2021

Předkládající soud:

Oberster Gerichtshof (Rakousko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

22. září 2021

Navrhovatel v řízení o opravném prostředku (původně žalovaný):

VB

Odpůrkyně v řízení o opravném prostředku Revision (původně žalobkyně):

GUPFINGER Einrichtungstudio GmbH

[omissis]

Oberster Gerichtshof [omissis] ve věci žalující strany GUPFINGER Einrichtungstudio GmbH, Schärding, [omissis] proti žalované straně VB, [omissis], jejímž předmětem je konečných 5.271,33 eur [omissis], v důsledku opravného prostředku Revision žalující strany podaného proti rozsudku Landesgericht Ried im Innkreis (*zemský soud v Ried im Innkreis*) jakožto odvolacího soudu ze dne 12. února 2021, GZ 18 R 1/2lh-65, kterým byl zčásti změněn a zčásti potvrzen rozsudek Bezirksgericht Braunau am Inn (*okresní soud v Braunau am Inn*) ze dne 27. listopadu 2020, GZ 2 C 128/18t-57, přijal toto

usnesení:

A. Soudnímu dvoru Evropské unie (Soudní dvůr) se předkládají k rozhodnutí následující předběžné otázky:

1. Je třeba vykládat čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „směrnice o zneužívajících ujednáních“) v tom smyslu, že při přezkumu smluvního nároku na náhradu škody podnikatele vůči spotřebiteli, který je založen na neoprávněném odstoupení od smlouvy spotřebitele, je použití vnitrostátních právních předpisů dispozitivní povahy vyloučeno již tehdy, pokud ve Všeobecných obchodních podmínkách (dále jen „VOP“) podnikatele je obsaženo zneužívající ujednání, které podnikateli vedle ustanovení vnitrostátních právních předpisů dispozitivní povahy přiznává vůči spotřebiteli, který porušil smlouvu, možnost volby paušálního nároku na náhradu škody?

V případě kladné odpovědi na otázku 1:

2. Je takové použití vnitrostátních právních předpisů dispozitivní povahy vyloučeno i tehdy, pokud podnikatel nezakládá svůj nárok na náhradu škody vůči spotřebiteli na tomto ujednání?

V případě kladné odpovědi na otázky 1 a 2:

3. Je v rozporu s uvedenými ustanoveními unijního práva to, že v případě ujednání, které obsahuje více pravidel (například alternativní sankce v případě neoprávněného odstoupení od smlouvy), zůstávají ve smluvním vztahu v platnosti ty části ujednání, které beztak odpovídají vnitrostátním právním předpisům dispozitivní povahy a nelze je kvalifikovat jako zneužívající?

[omissis] [přerušeni řízení]

Odůvodnění:

1 I. Skutkový stav

- 2 Žalující společnost provozuje v Schärdingu (Rakousko) studio pro zařízení interiérů a mimo jiné nabízí k prodeji i vestavné kuchyně.
- 3 Žalovaný je důchodcem a dne 12. listopadu 2017 během stavebního veletrhu v Ried im Innkreis (Rakousko) u stánku žalobkyně od ní získal vestavnou kuchyni za cenu 10 924,70 eur. Základem smlouvy byly Všeobecné obchodní podmínky (VOP) žalobkyně, jejichž bod V má toto znění (zvýrazněno v originálu):

V. Odstoupení od smlouvy

V případě prodlení s přijetím zboží (bod VII.) nebo jiných závažných důvodů, jako zejména úpadku zákazníka nebo zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku, jakož i v případě prodlení s platbou zákazníka jsme oprávněni odstoupit od smlouvy, pokud není smlouva oběma stranami zcela splněna. Pro případ odstoupení od smlouvy máme při zavinění zákazníka volbu požadovat **paušální náhradu škody ve výši**

25 % fakturované částky brutto nebo náhradu skutečně vzniklé škody.

V případě prodlení s platbou zákazníka jsme zproštěni všech dalších povinností poskytovat plnění a dodat zboží a jsme oprávněni zadržet dosud nesplněné dodání zboží nebo služeb a požadovat zálohové platby, respektive zajištění nebo po stanovení přiměřené dodatečné lhůty odstoupit od smlouvy.

Odstoupí-li zákazník od smlouvy – aniž je k tomu oprávněn – nebo požaduje-li její zrušení, máme možnost volby, že budeme trvat na splnění smlouvy nebo budeme souhlasit se zrušením smlouvy; v naposledy uvedeném případě je zákazník povinen v závislosti na naší volbě zaplatit **paušální náhradu škody ve výši 20 % fakturované částky brutto nebo skutečně vzniklou škodu**. Nejsou-li projektové práce hrazeny odděleně, uplatníme v případě odstoupení od smlouvy naše autorská práva na všechny příslušné projektové podklady.

4 Dne 28. listopadu 2017 odstoupil žalovaný od kupní smlouvy, protože nemohl získat dům, pro který byla kuchyně určena.

5 Při splnění kupní smlouvy by žalobkyni zůstal zisk v celkové výši 5 270,60 eur.

6 II. Dosavadní řízení

7 Žalobou podanou dne 14. května 2018 žalobkyně požadovala od žalovaného jako smluvní náhradu škody kupní cenu sníženou o částku, kterou ušetřila v důsledku nevykonání práce. Z důvodu odstoupení od kupní smlouvy je splatná pohledávka, jejíž výši vyčíslila žalobkyně na konečných 5 270,60 eur. Žalující společnost nezakládá v řízení svůj nárok na svých VOP, nýbrž na dispozitivních ustanoveních (rakouského) občanského práva.

8 Žalovaný na začátku řízení zastával ještě stanovisko, že z důvodu oprávněného odstoupení od smlouvy nemá povinnost náhrady škody. V řízení třetího stupně však již není sporné, že žalovaný odstoupil od kupní smlouvy neoprávněně.

9 Žalovaný nakonec namítal, že VOP byly obsahem kupní smlouvy. Ujednání V (třetí odstavec) poskytuje podnikateli v případě neoprávněného odstoupení spotřebitel od smlouvy právo volby požadovat od tohoto spotřebitele buď paušální náhradu škody ve výši 20 % fakturované částky brutto, nebo skutečně vzniklou škodu. Vzhledem k tomu, že toto ujednání je zneužívající a je v neprospěch žalovaného jako spotřebitele, náleží žalobkyni nanejvýš 20 % skutečné částky kupní ceny.

10 Soud prvního stupně přiznal žalobkyni 20 % kupní ceny brutto (2 184,94 eur) a zbývající část zamítl. S odkazem na rozsudek Oberster Gerichtshof (*Nejvyšší soudní dvůr*) 3 Ob 237/16y kvalifikoval soud prvního stupně třetí odstavec

ujednání V z důvodu nepřiměřené výše storno poplatku jako hrubě znevýhodňující pro spotřebitele. V případě úplného zrušení tohoto ustanovení kupní smlouvy by však bylo třeba nahradit žalobkyni (z důvodu dispozitivních právních předpisů) částku ve výši 5 270,60 eur jako škodu vzniklou nesplněním povinnosti. Zrušení zneužívajícího ujednání by v tomto případě mělo „represivní“ účinek na spotřebitele. Ujednání přesto vyvolávalo dojem, že v případě odstoupení od smlouvy je nutno nahradit jako škodu maximálně 20 % kupní ceny brutto. Spotřebitel v žádném případě neočekával, že „skutečně vzniklá škoda“ činí v případě odstoupení od smlouvy bez jakéhokoli protiplnění prodejce téměř polovinu sjednané ceny. Z těchto důvodů je třeba omezit škodu vzniklou nesplněním povinnosti, kterou je třeba nahradit žalobkyni, výši 20 % kupní ceny brutto.

- 11 Odvolací soud změnil rozsudek v tom smyslu, že žalobě vyhověl [*omissis*]. Neplatnost ujednání ve VOP, které se netýká oboustranných povinností poskytovat hlavní plnění, nemůže vést k neplatnosti smlouvy. Podle judikatury Soudního dvora lze z čl. 6 odst. 1 směrnice o zneužívajících ujednáních odvodit, že vnitrostátní soudy mají pouze prohlásit zneužívající smluvní ujednání za nepoužitelné, aby nevázalo spotřebitele, aniž jsou oprávněné měnit jeho obsah. Dotčená smlouva musí totiž v zásadě zůstat beze změn v platnosti – nehledě na změnu, která vyplývá ze zrušení zneužívajících ujednání –, pokud je to podle ustanovení vnitrostátních právních předpisů z právního hlediska možné. Článek 6 odst. 1 směrnice o zneužívajících ujednáních nebrání vnitrostátnímu soudu v tom, aby zrušil zneužívající ujednání a při použití smluvních zásad ho nahradil ustanoveními vnitrostátního práva dispozitivní povahy. Nahrazení zneužívajícího ujednání takovým ustanovením je vzhledem k cíli směrnice o zneužívajících ujednáních navíc zcela odůvodněné, protože vede k tomu, že smlouva může zůstat navzdory zrušení neplatného ujednání v platnosti a je pro smluvní strany nadále závazná. Podle judikatury Soudního dvora čl. 6 odst. 1 směrnice o zneužívajících ujednáních nemíří na to, aby způsobil neplatnost všech smluv, které obsahují zneužívající ujednání. Ujednání o odstoupení od smlouvy, které stanoví náhradu skutečné škody, která tím vznikla, a odráží tak dispozitivní právní stav, není podle něj v rozporu s dobrými mravy. „Omezení škody vzniklé nesplněním povinností“ ve výši 20 % kupní ceny brutto není možno uvést do souladu s judikaturou Soudního dvora, podle které ze znění čl. 6 odst. 1 směrnice o zneužívajících ujednáních vyplývá, že vnitrostátní soudy mají pouze prohlásit zneužívající smluvní ustanovení za neplatné, aniž jsou oprávněné měnit jejich obsah. Použití dispozitivního práva zde není znemožněno. Žalobkyně má na základě neoprávněného odstoupení od smlouvy žalovaného nárok na plnění ze smlouvy ve formě náhrady škody.
- 12 Odvolací soud následně připustil řádný opravný prostředek „Revision“ k otázce, zda podnikatel může zamezit vytačení dispozitivních právních předpisů ve smyslu novější judikatury Soudního dvora (rozsudek ze dne 27. ledna 2021, C-229/19 a C-289/19) tím, že se nebude vůči spotřebiteli odvolávat na neplatné ujednání.

- 13 Oberster Gerichtshof musí rozhodnout o opravném prostředku „Revision“, který podal žalovaný proti rozsudku odvolacího soudu.
- 14 Je třeba přitom ve smyslu soudů nižších stupňů (a mezi účastníky řízení o tom není sporu) navázat na dosavadní judikaturu Oberster Gerichtshof (3 Ob 237/16y; RIS-Justiz RS0016914 [T63]), podle které je nutno kvalifikovat paušální stanovení storno poplatku ve výši 20 % z důvodu nepřiměřené výše storno poplatku jako hrubě poškozující spotřebitele ve smyslu § 879 odst. 3 ABGB (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch – Všeobecný občanský zákoník*) (a tím jako zneužívající ve smyslu čl. 6 odst. 1 směrnice o zneužívajících ujednáních).
- 15 V opravném prostředku „Revision“ podaném proti odvolacímu rozsudku žalovaný argumentuje tím, že podle judikatury Soudního dvora nelze použít v případě zrušení zneužívajícího ujednání dispozitivní právní úpravu v neprospěch spotřebitele. Neplatnost ujednání musí být uznána i bez návrhu. Dispozitivní právní předpisy nelze použít ani tehdy, pokud se podnikatel výslovně neopírá o ujednání VOP.
- 16 V odpovědi na opravný prostředek odkazuje žalobkyně na nárok na náhradu škody upravený zákonem podle § 921 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB). Ujednání, které poskytuje podnikateli možnost uplatnit tento zákonem upravený nárok na náhradu škody, není v tomto rozsahu žádným zneužitím práva. Krom toho by bylo pozoruhodné upustit od použití dispozitivního práva pod rouškou ochrany spotřebitele.
- 17 Uvedené ustanovení zní:
- § 921. ABGB
- Odstoupení od smluv se nedotýká nároku na náhradu škody způsobené zaviněným nesplněním povinnosti. Již přijatou odměnu je třeba vrátit nebo uhradit takovým způsobem, aby žádná ze smluvních stran nezískala prospěch ze škody vzniklé druhé straně.
- 18 Tato právní úprava poskytuje věřiteli po odstoupení od smlouvy nárok na náhradu škody na základě zájmu na plnění vůči smluvnímu partnerovi jednajícímu se zaviněním. Dlužník musí nahradit všechny negativní důsledky, které vznikly věřiteli zaviněným nesplněním povinnosti.
- 19 Necháme-li stranou existenci zneužívajícího ujednání, bylo by třeba napadené rozhodnutí, kterým byla žalobkyni přiznána škoda vzniklá nesplněním povinnosti, při použití tohoto ustanovení (a ve spojení s dalšími právními předpisy rakouského práva týkajícího se náhrady škody) v každém případě potvrdit.
- 20 **III. Předběžné otázky**
- 21 K první otázce:

- 22 Oprávnění nahradit ujednání dispozitivními právními předpisy považoval Soudní dvůr za neproblematické, pokud už smlouva po zrušení zneužívajícího ujednání nemůže nadále existovat (C-26/13, *Kásler*, bod 85).
- 23 Dále bylo například v rozhodnutí ve věcech C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, *Unicaja Banco SA a Caixabank SA* objasněno, že vyplnění mezery ve smlouvě vzniklé zrušením zneužívajícího ujednání použitím dispozitivních právních předpisů práva spotřebitelů je přípustné tehdy, pokud by zrušení zneužívajícího ujednání bez náhrady mělo negativní vliv na právní situaci spotřebitele.
- 24 Soudní dvůr naposledy vyložil ve svém rozsudku ze dne 27. ledna 2021, C-229/19 a C-289/19, *Dexia*, ustanovení směrnice o zneužívajících ujednání v tom smyslu, že podnikatel, který jakožto prodávající vnutil spotřebiteli ujednání, které bylo vnitrostátním soudem prohlášeno za zneužívající, a v důsledku toho za neplatné, nemůže požadovat, pokud smlouva může existovat bez tohoto ujednání, náhradu škody stanovenou dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva, které by bylo použitelné v případě neexistence uvedeného ujednání (bod 67). Soudní dvůr odůvodnil svůj právní názor tím, že oprávnění vnitrostátních soudů měnit obsah zneužívajícího ujednání v takové smlouvě ohrožuje uskutečnění dlouhodobého cíle, který je sledován článkem 7 směrnice o zneužívajících ujednáních. Toto oprávnění přispívá k eliminaci „odrazujícího účinku“ (viz již rozsudek Soudního dvora C-26/13, *Kásler*, bod 79), který pro podnikatele spočívá v tom, že toto zneužívající ujednání se vůči spotřebiteli „jednoduše neuplatní“, protože tyto podnikatele by to mohlo totiž svádět k používání uvedených ujednání, jelikož by věděli, že i kdyby mělo být rozhodnuto o jejich neplatnosti, mohl by vnitrostátní soud smlouvu v nezbytném rozsahu doplnit, takže by jejich zájmy byly tímto způsobem přesto zajištěny (*Dexia*, bod 64).
- 25 Z uvedené judikatury by mohlo být i pro tento případ vyvozeno, že normy dispozitivních právních předpisů nelze použít již z důvodu pouhé existence zneužívajícího, a tedy nepoužitelného ujednání. Takový závěr, který osvobozuje spotřebitele porušujícího smlouvu od náhrady škody, kterou svým zaviněním způsobil, však odporuje diametrálně systematice a hodnotám občanského práva, které je charakterizováno tím, že spravedlivě vyvažuje různé zájmy smluvních stran. Rovněž Soudní dvůr uznává, že vnitrostátní zákonodárce chce ustanoveními dispozitivního práva nastolit rovnováhu mezi zájmy smluvních stran (rozsudek Soudního dvora C-260/18, *Dziubak*, bod 60). Soudní dvůr je zde proto požádán o objasnění.
- 26 Ke druhé otázce:
- 27 Případ, který je zde třeba posoudit, je v protikladu k situaci, která byla základem rozhodnutí *Dexia* (viz bod 64: „prodávající a poskytovatele [...] mohlo by je to svádět k používání uvedených ujednání“) charakterizován tím, že ujednání není relevantní pro posouzení nároku, který je předmětem žaloby, protože uplatňovaný nárok na náhradu škody se může opírat výlučně o ustanovení dispozitivních

právních předpisů. Rovněž žalobkyně založila svůj nárok na dispozitivních právních předpisech a nikoli na zneužívajícím ujednání. Žalující strana tak „nepoužila“ ujednání v řízení proti žalovanému ve smyslu bodu 64 rozhodnutí *Dexia*“, aby na něm založila svůj nárok. Senát tím nepovažuje v projednávaném případě použití vnitrostátních právních předpisů dispozitivní povahy za vyloučené, a to nehledě na skutečnost, že stanovení paušální náhrady škody ve výši 20 % je nutno kvalifikovat jako zneužívající.

- 28 To není v rozporu ani s požadavkem uznání neplatnosti ujednání i bez návrhu, pokud má soud za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu (rozsudek Soudního dvora C-154/15, *Gutiérrez Naranjo*, bod 58 a násl.). Tento požadavek se podle názoru senátu vztahuje pouze na ujednání, která jsou relevantní pro posouzení nároku, který je předmětem řízení. Uznání neplatnosti i bez návrhu by mělo tedy přicházet v úvahu pouze tehdy, pokud ujednání má přímou relevanci pro posouzení nároku, který je předmětem žaloby [omissis]. Zdá se, že i zde je třeba objasnění Soudním dvorem.
- 29 Ke třetí otázce:
- 30 Podle judikatury Soudního dvora vnitrostátní soud nesmí doplnit smlouvu tak, že změní obsah ujednání stran, jehož neplatnost ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem konstatuje soud (rozsudek Soudního dvora C-618/10, *Banco Español*, body 69 a násl.; C-125/18, *Gómez del Moral Guasch*, bod 59 s dalšími odkazy; C-229/19 a C-289/19, *Dexia*, bod 63). Rovněž Oberster Gerichtshof zastává (i v individuálním řízení) tento takzvaný „zákaz omezení ujednání za účelem zachování jejich účinnosti“ (RS0128735; RS0122168; RS0038205 [T20]).
- 31 Přitom je ovšem třeba objasnit, zda řečené platí i pro rozdělitelná ujednání. Podnikatel má k dispozici na výběr sankce stanovené v tomto případě v třetím odstavci ujednání V. Vedle nároku na vysokou paušální náhradu škody, který je nutno kvalifikovat jako zneužívající, je nezávadnou alternativou podle názoru senátu použití skutečně vzniklé škody, tím spíše, že to odpovídá dispozitivním právním předpisům. Soudní dvůr musí objasnit, zda je v rozporu se směrnicí o zneužívajících ujednáních skutečnost, že se v takovém případě nepředpokládá úplná neplatnost ujednání.
- 32 [omissis]
- 33 [omissis] [procesněprávní argumenty, přerušování řízení]

[omissis]

22. září 2021

[omissis]